

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego

50-329 Wrocław; pl. Katedralny 12/6
50-502 Wrocław; ul. Miłoszycka 20A
email: wwenz@archidiecezja.wroc.pl
swojczyce@archidiecezja.wroc.pl
kom.: +48/694 448 176

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Wprowadzenie

Recenzja rozprawy doktorskiej ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIEŁŁY, pt. *Urząd i kompetencje dziekana w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i polskim pokodeksowym ustawodawstwie synodalnym*, Lublin 2018, ss. 202, została przygotowana w związku z uchwałą Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie z dnia 4 grudnia 2018 roku, o czym zostałem poinformowany w stosownym piśmie Pana Dziekana Prof. dra hab. Andrzeja Herbeta z dnia 6 grudnia 2018 roku.

Prezentacja rozprawy i ocena wstępna

Rozprawa ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIEŁŁY pt. *Urząd i kompetencje dziekana w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i polskim pokodeksowym ustawodawstwie synodalnym* została napisana na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie, w Instytucie Prawa Kanonicznego, pod kierunkiem ks. prof. KUL dra hab. Mirosława SITARZA, Kierownika Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego. Rozprawa doktorska składa się z karty tytułowej, wykazu skrótów [s. 2-5], wstępu [s. 6-8], trzech rozdziałów: [I – s. 9-55]; [II – s. 56-100]; [III – s. 101-163], zakończenia [s. 164-166] oraz bibliografii [s. 167-193], streszczeń w języku polskim i angielskim [s. 194-197] i spisu treści [s. 198-202].

Zanim przedstawię merytoryczną ocenę rozprawy doktorskiej ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIEŁŁY chciałbym wskazać, iż podjęte przez Doktoranta zagadnienie w wielu dotychczasowych, lecz cząstkowych opracowaniach było i jest już obecne, ale nigdy do aktualnego czasu nie otrzymało monograficznego kształtu, co w zakresie osiągnięć pracy naukowej winno zyskać uznanie i powinno być zauważone. Opracowane zagadnienie dotyczy „instytucji” kanonicznej, która ma swoje uzasadnienie, choć w gremium duchownych nie zawsze jest postrzegana pozytywnie, najczęściej jednak przez pryzmat osoby, która ten urząd wypełnia. Teza szczegółowa opracowania odnosi się do *urzędu i kompetencji dziekana w prawie powszechnym Kościoła oraz w prawie partykularnym*, a szczególnie w normach synodalnych promulgowanych przez biskupów diecezjalnych po ogłoszeniu Kodeksu Prawa Kanonicznego przez pap. Jana Pawła II. Doktorant podszedł do egzemplifikacji zagadnienia w sposób metodologiczny, bowiem najpierw wskazał na podstawy teologiczno-prawne dla genezy urzędu dziekana. Stąd koniecznym stał się

zabieg szczegółowszej analizy istotnych zapisów treściowym, integralnie powiązanych w obraną tezę, a zawartych w kolejno ogłaszanych dokumentach kościelnych. Fundamentalne znaczenie mają w tym zakresie posiadają zapisy Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* oraz soborowe Dekrety *Christus Dominus* oraz *Presbyterorum ordinis* a następnie *posoborowe normatywne akty wykonawcze*: od *Ecclesiae Sanctae* do *Apostolorum Successores*. Doktorant wydobyl z tych dokumentów istotne treści, konieczne do właściwego teologiczno-kanonicznego osadzenia realizowanej tezy badawczej, w wiarygodnej analizie koniecznych źródeł prawa kanonicznego, jak również bogatej literaturze przedmiotu, co potwierdzają przypisy i wykaz bibliograficzny niniejszej rozprawy.

Rozprawa doktorska ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIELŁY wpisuje się niewątpliwie w działania mające znaczenie dla rozwoju literatury oraz opracowań kanonistycznych, w których Autor z sumiennnością i poprawnością metodologiczną podjął się w miarę ścisłego uporządkowania tez i poglądów w zakresie poprawnego sprawowania urzędu dziekana i wierności kompetencjom, jakie wynikają z prawa powszechnego i prawa partykularnego poszczególnych diecezji. W trudzie opisanego zagadnienia Doktorant zachował poprawny model, bowiem najpierw pochylił się nad podstawami teologiczno-prawnymi, istotnymi dla urzędu kościelnego, w tym urzędu dziekana, wskazał na prawodawczą wizję kościelnego urzędu zawartą w KPK Jana Pawła II i jego realizację w normach późniejszych aktów normatywnych Kościoła, by następnie ukazać genezę urzędu dziekana, jak również kościelną przestrzeń realizacji tego kanonicznego zadania i funkcji, mającej wspomagać biskupa diecezjalnego [rozdział I]. W rozdziale II Doktorant ukazał istotny dla podjętej tezy doktorskiej sam *urząd i kompetencje dziekana w Kodeksie Prawa Kanonicznego*. W tej części rozprawy doktorskiej Autor w sposób poprawny dokonał uporządkowania analizy i interpretacji szczegółowych zagadnień, m.in. *powierzenie i utrata urzędu dziekana, wymogi stawiane kandydatowi, sposoby utraty urzędu dziekana, rodzaje kompetencji*. Doktorant zaprezentował uporządkowane racje i argumenty, istotne dla porządku kanonicznego, realizowanego w przestrzeni funkcjonowania podstawowych kościelnych osób prawnych Kościoła Partykularnego. Z kolei w rozdziale III Doktorant zawarł zaprezentował postrzeganie tego urzędu dziekańskiego i jego kompetencji w polskim pokodeksowym ustawodawstwie synodalnym, odnosząc się do schematu zagadnień zawartych w prawie kodeksowym. Uporządkowana analiza objęła takie zagadnienia, jak: *powierzenie i utrata urzędu dziekana, kompetencje liturgiczne oraz duszpastersko-koordynacyjne, administracyjno-kontrolne, karne, w zakresie władzy dyspensowania oraz kompetencje reprezentacyjne, konsultacyjne i mediacyjne*. Każdy z prezentowanych rozdziałów został zakończony lakonicznymi wnioskami, w których Doktorant zabiegał o uwrażliwienie Czytelnika na zapamiętanie podjętych tez badawczych, których dopełnieniem powinna być bardziej odważna treść zakończenia, a zwłaszcza postulaty czy propozycje *de lege ferenda*.

Praca doktorska ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIELŁY wpisuje się jako monograficzne opracowanie postulowanego zagadnienia, w wielu miejscach jako nowatorska propozycja w zakresie kanonicznego postrzegania urzędu dziekana, istotnego dla harmonijnego działania duszpasterskiego w Kościołach Partykularnych.

Od strony technicznej rozprawa doktorska ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIELŁY została napisana w języku polskim, liczy 202 strony tekstu i metodologicznych

komponentów. Kompozycja poszczególnych rozdziałów jest harmonijna, rozdziały stanowią pod względem tematycznym zintegrowaną całość. Po odpowiedzialnej lekturze jestem przekonany, że przedstawiona do recenzji rozprawa jest pracą samodzielną, a sam Autor posiada zdolność określenia zakresu badań naukowych, właściwego traktowania źródeł i ważnych dla tej tematyki naukowych opracowań. Sposób cytowania, odniesienia do źródeł i wykorzystanej literatury przedmiotu uważam za ujednolicony, nie zauważyłem istotnych mankamentów, tak w zakresie metodologicznej dokumentacji pod kreską, jak i w kompletnych zapisach bibliograficznych. Można zauważyć w dysertacji autorską konsekwencję w działaniach Autora i zastosowaną precyzję w przygotowaniu strony metodologicznej rozprawy, choć Doktorant wykazał lapidarną staranność w zrealizowaniu koniecznych elementów konstytutywno-formalnych, charakterystycznych i wymaganych dla wiarygodności wstępu i zakończenia rozprawy. Widać jednak dokładność i pilność Doktoranta w zgromadzeniu źródeł, literatury i naukowej dokumentacji w przypisach. Autor jednak zadbał w miarę o wierne stosowanie zasady poprawności metodologicznej. W samej treści można dostrzec jedynie kilka nieprawidłowości stylistycznych, czy literówek (już w drugiej linijce wstępu), co niewątpliwie zawsze udaje się ostatecznie skorygować i co nie ma najmniejszego wpływu na obniżenie waloru merytorycznej wartości tak szczegółowych badań. Generalnie staranność Autora o jakość opracowania i merytoryczną zawartość treściową jest widoczna, co wskazuje na istotny wkład pracy i staranności praktycznie we wszystkich partiach materiału badawczego. Na zauważone mankamenty wskażę w dalszej części recenzji. Natomiast materiał badawczy został przez Doktoranta poprawnie rozłożony i uporządkowany, postawiony problem od strony naukowej refleksji jest inspirujący i godny monograficznego opracowania, zwłaszcza w kontekście naukowego poznania i logicznego ułożenia obfitego już szczegółowego dorobku w zakresie kanonicznych działań, istotnych tak dla zachowania depozytu i porządku wiary, nauczania kościelnego w zakresie współdziałania w wierze i porządku jurydycznym we wspólnocie Kościoła Powszechnego i Kościołów Partykularnych. Bibliografia zaprezentowana w opracowaniu jest wystarczająca, wyczerpuje bazę, istotną dla merytorycznej prezentacji obranego przez Doktoranta zagadnienia. Układ bibliografii i jej podział cząstkowy jest poprawny i właściwy a więc spełnia wymogi stawiane w tym zakresie rozprawom doktorskim. Zauważone powyżej i poniżej defekty są raczej wynikiem ludzkiego błędu, a czasem złośliwości *rzeczy martwych*, co użytkownicy komputerowych działań mogą dostrzegać na co dzień.

Wnioski dla oceny merytoryczno-formalnej pracy doktorskiej

- Ks. mgr lic. ZYGMUNT JAGIEŁŁO w prezentowanej rozprawie, którą należy postrzegać jako studium ważne dla kanonistyki, nauk prawnych i samej teologii, podjął się integralnego zrealizowania tezy badawczej w zakresie *urzędu i kompetencji dziekana w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i polskim pokodeksowym ustawodawstwie synodalnym*. W wydanych w Polsce i innych wydawnictwach kanonicznych nie ma kompletnego opracowania tego zagadnienia. Dlatego Doktorant zadbał o to, aby szczegółowe osiągnięcia i opracowania liczących się autorytetów z zakresu kanonistyki i teologii w interesującym Go zagadnieniu zostały nie tylko zauważone, ale w sposób

właściwy i z naukową odpowiedzialnością włączone do treści prezentowanej rozprawy doktorskiej. Nie zauważono, aby Doktorant w najmniejszym nawet wymiarze pokusił się na przywłaszczenie cudzej myśli czy też prezentowanej autorskiej tezy. Stąd, jeśli odnosił się do dorobku innych autorów lub korzystał z osiągnięć autorytetów w tej dziedzinie badań: kanonistyki i teologii, to wiernie potwierdzał taką czynność w sposób właściwy dla praktyki metodologicznej i poziomu odpowiedzialnych badań naukowych. Mając bowiem na uwadze rozwój danej dyscypliny i szczegółowych badań tematycznych, nie można współcześnie zrezygnować z takiego działania w zakresie interdyscyplinarnego korzystania z dorobku innych autorów, których Doktorant promuje na kanwie kanonicznych relacji, właściwych dla obranej szczegółowej tezy badawczej.

- Na zawartość merytoryczną przedstawionej do oceny rozprawy złożyły się wstęp, trzy rozdziały i zakończenie. Jak wskazałem wyżej w mojej ocenie wstęp do pracy doktorskiej w metodologicznym wymiarze w podstawowym zakresie wyczerpuje znane i przyjęte w metodologii tego typu rozpraw elementy formalne. Autor wykazała staranność i świadomość badawczą, jasno określił cel i problem, krytycznie odniósł się do źródeł i literatury przedmiotu, która stanowiła bazę dla przygotowywania prezentowanej rozprawy doktorskiej. Wskazał na wątek wiodący w rozprawie i osiągnięcie wątku docelowego, jako ukoronowanie swoich badań, co świadczy o konsekwentnym omówieniu problemu określonego w tezie rozprawy doktorskiej. W merytorycznej treści rozprawy poprawnie i ściśle korzystał ze źródeł kanonicznych oraz wiarygodnie dokumentował ten sposób działania. Doktorant w sposób zwięzły zaprezentował treść rozprawy, wskazał na zastosowane metody i dyskretnie określił *novum* swego opracowania. Zabrakło mi wyraźnego postawienia istotnych dla naukowej rozprawy doktorskiej pytań lub pytania, które powinno zwiastować sam problem badawczy.
- Treść poszczególnych rozdziałów, układ metodologiczny rozprawy, istotne dla następujących po sobie części zagadnienia szczegółowe, wykazują, że rozprawa całościowo stanowi zintegrowane i spójne opracowanie postawionego tematu zgodnie z przyjętym kluczem badawczym. Doktorant. W niektórych partiach prezentowanego opracowania można odnaleźć nie tylko zwykłą relację opisową, lecz podjęte próby autorskiej analizy zagadnienia. Jednak uważam, że w tym zakresie Doktorant winien być bardziej odważny, jako wierny prawdzie teologicznej i kanonicznej dyscyplinie, na co wskażę poniżej.
- W ocenie merytoryczno-formalnej pragnę także zwrócić uwagę na bibliografię prezentowanej rozprawy doktorskiej. Ta część rozprawy jest bardzo wartościowa. Bogactwo przytoczonych źródeł i literatury przedmiotu wskazuje na fakt, iż zagadnienie *urzędu i kompetencji dziekana...* zawsze skupiało uwagę Doktoranta nad wierną realizacją obranego tematu. Doktorant faktycznie dokonał szerokiej analizy źródeł kodeksowych, papieskich dokumentów, dokumentów soborowych, dokumentów wydanych dla Kościoła Powszechnego i w Kościołach Partykularnych, istotnych dla tezy badawczej, jak również wykorzystał pozycje z zakresu bibliografii przedmiotowej. Dlatego w treści zauważa się merytoryczny przekaz obranego zagadnienia, przedmiotowych kwestii, bez zbędnych odskoczni. Tekst samej rozprawy ma niewiele mankamentów.

- W zakresie szczegółowych uwag pragnę wskazać, iż Doktorant na tym etapie powinien być bardziej precyzyjny, zwłaszcza kiedy przytacza w rozprawie treści za innymi autorami. Powinien je poddać krytycznej ocenie, np. nie używać w stosunku do prezbiterów terminu kapłani [por. s. 10]. Na tym etapie należy również preferować prawdę, iż nie istnieje coś takiego, jak sakrament kapłaństwa, jak również nie udziela się w pełni sakramentu kapłaństwa. Choć to trudno przyjąć, to biskup nie ma większego kapłaństwa od prezbitera. Merytorycznie powinna być mowa o **sakramencie święceń i stopniach tego sakramentu**. Biskupstwo jest najwyższym stopniem święceń. Ponadto w Konstytucji *Lumen gentium* (LG 20) osobiście nie znajduję potwierdzenia dla tezy, którą przytacza Doktorant [por. s. 11].
- Kiedy Doktorant tłumaczy pasterski wymiar władzy, to jednak nie powołuje się na żaden kanon w KPK, lecz tylko na literaturę. A tutaj aż się prosi, aby przywołać przykładowe kanony: kan. 375 § 1 KPK, 383 § 1 KPK, 515 § 1 KPK [por. s. 23-24]. Również treść przypisu 94, s. 37. Autor wyjaśniając urząd dziekana przywołuje zdania innych autorów. Nie wskazuje jednak na ich dzieła, lecz opiera się na relacji M. Przybyłki. I to go zmyliło, gdyż autorów F.X. Wernza i P. Vidala (znakomitych jezuitów kanonistów) uznał za jedną osobę.
- Chcę zapytać: na jakiej podstawie Doktorant zredagował paragraf 2.4., w którym opisał – a w zasadzie tylko wspomniał – o urządach wspomagających urząd dziekana? Skąd Doktorant wziął urząd wicedziekana i sekretarza? Skąd wziął zakres ich obowiązków? Bo bibliografia do tych zagadnień praktycznie nie istnieje w prezentowanej rozprawie. I dlaczego ograniczył się tylko do tych urzędów? Można by przecież w ramach recepcji prawa dołączyć takie urzędy, jak dekanalny duszpasterz młodzieży, służby liturgicznej, rodzin, czy seniorów i inne. Mam wrażenie, że zamiast skoncentrować się w tym miejscu na podstawach teologiczno-prawnych urzędu dziekana, wprowadził elementy zaczerpnięte z prawodawstwa lokalnego, o którym szerzej potraktował dopiero w rozdziale III, gdzie analizuje zalecenia synodalne [por. s. 51-53].
- Czy faktycznie prawo kanoniczne wyżej stawia wymagania na urząd dziekana nad wymaganiami na urząd proboszcza? Skąd takie wnioski na zakończenie rozdziału I? [por. s. 55]. Dziekanem może być kapłan uznany za zdatnego jedynie na podstawie subiektywnego osądu biskupa diecezjalnego (kan. 554 § 1 KPK). Natomiast proboszcz to kapłan, który jest *własnym pasterzem* parafii, podejmującym pasterską troskę o powierzoną mu wspólnotę pod władzą biskupa diecezjalnego. Powołany jest do uczestnictwa w posłudze Chrystusa, ażeby dla tejże wspólnoty wykonywał zadania nauczania, uświęcania i kierowania (kan. 519 KPK). *Winien ponadto odznaczać się zdrową nauką i dobrymi obyczajami, gorliwością pasterską oraz innymi cnotami, jak również przymiotami, wymaganymi, czy to prawem powszechnym czy partykularnym, do kierowania parafią, o którą chodzi* (kan. 521 § 2 KPK). Moim zdaniem dziekan jawi się jako urząd o charakterze wybitnie administracyjnym. A urzędy pasterskie chyba mają większe znaczenie dla *salus animarum* – do której to formuły autor odwołał się już na początku doktoratu [por. s. 10].

- Zauważa się pewną niekonsekwencję metodologiczną, kiedy Autor wprowadza odniesienia do kanonów do przypisów, podczas gdy dotychczas umieszczał je w nawiasach w tekście głównym [por. s. 56]. Również podział na kompetencje dziekana zaproponowane przez Autora wydają się być niewłaściwe [s. 73-98], z tej racji że są to kompetencje typowo administracyjne. Natomiast zakres może dotyczyć analizowanych przez Doktoranta kwestii. Czasem odnoszę wrażenie, że Doktorant sympatyzuje z tezą, że urząd dziekana może jawić się jako nadzorca w parafiach dekanatu, podczas gdy prawodawca widzi go raczej jako pomocnika biskupa diecezjalnego w świadczeniu pomocy pozostałym proboszczom i kapłanom dekanatu [zob. J. Calvo, *Dziekani*, w: Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz, P. Majer (red. wyd. pol.), Kraków 2011, s. 471-472].
- Na koniec moich spostrzeżeń chcę wskazać, iż kompetencje związane z władzą dyspensowania [s. 157-158] opisane przez Doktoranta w rozprawie są zdecydowanie anachroniczne, stąd nie powinno się ich tu przywoływać. Podobnie prawo synodalne nie jest zgodne z obowiązującymi przepisami. Dyspensa dotyczy przecież zwolnienia od zapowiedzi, a nie ograniczania czasu ich głoszenia, zresztą niezgodnego z prawem obowiązującym w Polsce, gdzie mowa jest o ośmiu dniach, nie zaś o trzykrotnym głoszeniu, itp. Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, nr 95, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/kep/kkbids/malzenstwo1_13121989.html (dostęp: 31.12.2018).

Sentencja końcowa

Prezentowana rozprawa doktorska ks. mgra lic. ZYGMUNTA JAGIELŁY stanowi potrzebne opracowanie krytyczne z zakresu prawa kanonicznego. Rozprawa jest godnym zauważenia osiągnięciem badawczym, z którego będą mogli korzystać teoretycy, jak i praktycy zajmujący się realizacją zadań i kompetencji urzędu dziekana w Kościołach Partykularnych. Uwagi krytyczne wniesiono z życzliwością i troską o merytoryczną jakość opracowania specjalistycznego, można z nich skorzystać, aby uszlachetnić tekst przed ewentualnym drukiem. Uważam, że praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z *Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dnia 18 marca 2011 roku.

Jestem przekonany, że Doktorant może być dopuszczony do następnych etapów przewodu doktorskiego, dlatego taki wniosek stawiam do Prześwietnej Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

Wrocław, dnia 7 stycznia 2018 roku

Papieski Wydział Teologiczny
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego
i Prawa Wyznaniowego